

„Véred tinta/ Lelkedben oldalak...”

***Válogatás Bakos Kiss Károly és
Lőrincz P. Gabriella verseiből***

Összeállította: Csordás László

Ungvár - 2011

KMMI-FÜZETEK X.

**Sorozatszerkesztő:
Zubánics László
elnök**

Készült a Szülőföld Alap támogatásával

© Kárpátaljai Magyar Művelődési intézet, 2011

© Csordás László, 2011

© Bakos Kiss Károly, Lőrincz P. Gabriella, 2011

Minden jog fenntartva

Kiadja:

a Kárpátaljai Magyar Művelődési intézet

90202 Beregszász, Széchenyi ú. 59/B.

Telefon/fax: 380-/3141/-4-28-14

www.kmmi.org.ua

E-mail: kmmi@swi.net.ua, titkarsag@mekk.uz.ua

Felelős kiadó: Dupka György igazgató

Szerkesztette: Zubánics László

Műszaki szerkesztő: Fuchs Andrea

Készült: Daniló S. magánvállalkozó

88000 Ungvár, Petőfi tér 34/1.

KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET

KMMI-FÜZETEK X.

„Véred tinta/ Lelkedben oldalak...”

Válogatás Bakos Kiss Károly és

Lőrincz P. Gabriella verseiből

Összeállította: Csordás László

UNGVÁR - 2011

Bevezető

Vajon milyen költői megszólalás lehet még hiteles Kárpátalján a 21. század elején? Bakos Kiss Károly és Lőrincz P. Gabriella verseit olvasva többek között ennek az útkeresésnek lehetünk tanúi.

Bakos Kiss Károly 1977-ben született Beregújfalun. 2005-től jelennek meg nyomtatásban versei, kritikai jellegű írásai. Művei jelen vannak a kortárs magyar irodalmi köztudatban. Olyan folyóiratok többé-kevésbé állandó szerzői közé tartozik, mint az Együtt, a Hitel, a Kortárs, a Magyar Napló, az Új Hegyvidék, a Bárka, az Agria és a Partium. Jelenleg az Együtt kritikai rovatát, illetve a Partium versrovatát gondozza. Eddigi munkásságát az Együtt nívódíjaival (2006, 2009) ismerték el. 2007-ben jelent meg önálló kötete az Intermix Kiadónál *Legyen vers* címmel.

Bakos Kiss Károly a klasszikus metaforikus-szimbolikus versnyelvben talált magára. Úgy kezdett el írni, hogy háta mögött biztos támaszként mindig ott volt valamelyik választott mestere (József Attila, Radnóti Miklós, Pilinszky János, Weöres Sándor vagy éppen Kosztolányi Dezső). Első kötetét lapozva éppen ezért tűnhet úgy számunkra, hogy a költő keveset kísérletezik, versei nem egyszer túlon túl közel állnak mestereihez. Bakos Kiss Károly tulajdonképpen úgy szeretne nagybetűs költővé válni, hogy előtte bebizonyítja: ismeri a verstant, tud bánni a képekkel, megtanulta már szakmája minden csínját-bínját. Ezért legtöbb költeménye szép, csiszolt, mívés munka. Ragaszkodik a kötött formákhoz. Újabb verseit tekintve pedig elmondható: egy teljesen új, helyi színekben gazdag világot hoz létre, melyben a modern nyelvízlés és a klasszikus költészeteszmény szintézisére törekszik.

„Érdemes a kis opusokhoz vissza-visszatérve mély lélegzetet venni, s ha van hozzá vevőrendszerünk, hagyni, hadd uralja el magát életnedveink áramában a hibátlan ritmus, hadd bombázzák tudatunkat a verssorokat összefogó képek, áttételek játékos sugarai” – írja a kötet előszavában Vári Fábián László. Valóban így van. Ezeket a verseket csupán mély nyugalommal, rendkívüli érzékenységgel és nem utolsósorban sokszori újraolvasás után tudjuk igazán megélni. Hiszen ki ne feledkezne gondolataiba ilyen sorok olvastán, mint *„Itt kínok laknak meg örömek/
S az örömek kitelepülnek”* (Cím nélkül), *„Vagyunk a rángó békaláb/ Csak szerv a savban amputált/ Csak végtagok és rugdosás/ Csak teste nélkül Teste*

más”(Vagyunk), „Legyen vers, hogy legyen minden./ Szív ne vágyjon menni innen” (Legyen vers).

Lőrincz P. Gabriella 1982-ben született Beregszászon. 2008-ban debütált az Együtt című folyóiratban, azóta több orgánumban közölte verseit. Többek között a Partium, az Agria, a Zempléni Múzsza és a Debreceni Disputa. 2009-ben jelent meg önálló kötete az Intermix Kiadónál *Karcok* címmel. Jelenleg a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet munkatársa.

Lőrincz P. Gabriella Bakos Kiss Károllyal ellentétben kevésbé érzi jól magát a zárt formákban. Első kötete arról vall, hogy az impressziókat, a pillanatnyi érzéseket, a „karcokat” a gondolatok szabad áramlásával, kötetlenebb formákban szeretné papírra vetni. Ennek viszont megvannak a maga veszélyei: a költőnek nem mindig sikerül elkerülnie a lírikusi közhelyeket. Olykor a fentebb említett érzések nem képesek egy általánosabb szintre emelkedni, önálló alkotásokká összeállni, ezért a kötet olvasása közben sokszor érezzük úgy, befejezetlen vers-töredékek füzérét kaptuk kézhez.

Ezen igyekszik túllépni Lőrincz P. Gabriella a kötet megjelenése után publikált verseiben. A költemények egyre zártabbá válnak, jellemző a tárgyiasságra való törekvés. A mondatok sokkal letisztultabbak, a forma és a tartalom fokozatosan harmóniába kerül egymással. A költői hevület megfontoltsággal párosul, a pátosz minimalizálásával pedig egy rendkívül ígéretes, a mai lírai paradigmákhoz közelebb álló versvilág kialakulásának lehetősége érződik az újabb darabokban.

Tematikailag az isten-keresés, az isten-hiány kifejezhetősége kerül leginkább középpontba. A modern ember hit és hitetlenség kettősségében érzett válságára világítanak rá a következő sorok: *„És ott van az/ Öngyilkos kézben,/ Az áruló szájban,/ A hazug szerelemben,/ A rákos tüdőben,/ Májban/ Agyban,/ Vérben,/ Szemben./ Ott van./ Ott van,/ Hogy nincs ott/ Az Isten”* (Istentelenül). Egyes darabok magukba zártságukban tűnnek ki, hiszen a kihagyásos, nominális mondatok rengeteg asszociációs lehetőséget rejtenek magukban. Ilyen például a Mozgó öntudat: *„Merev tehetetlen/ Buddha szobor/ Feszület/ Ezüst hold/ A patak szeme.../ Termőföld/ Hegygerinc/ Csigolya/ Vagy combnyaktörtés/ Résnyire nyíló/ Intenzívszoba-ajtó/ Nyögő hang”*.

* * *

Bakos Kiss Károlyt és Lőrincz P. Gabriellát a Kárpátalján most körvonalazódó fiatal írói-költői nemzedék képviselői között mutattam be a 38. Tokaji Író táborban tartott előadásomban (*Egy fiatal nemzedék körvonalai a kárpátaljai magyar irodalomban*). Ott és akkor mély meggyőződéssel adtam hangot optimizmusomnak: „Bízást mondhatom: a jelek arra engednek következtetni, hogy a helyi színezet felvállalásával – a provincializmuson felülemelkedve – értékes és az egyetemes magyar irodalom által integrálható alkotások születnek, illetve fognak születni az elkövetkező években Kárpátalján”. Ezt a nálunk igencsak szokatlan pozitív hozzáállást továbbra sem szívesen adnám fel. Csak remélni tudom, hogy az alkotók a második, harmadik kötetükben mindinkább felülemelkednek saját hibáikon, és talán néhány évtized múlva már jelentős költői életművekről értekezhetünk. Addig is olvassuk őket, figyeljük tevékenységüket, hiszen olvasók nélkül, kritikai visszajelzések nélkül nem igazán beszélhetünk irodalmi életről sem.

Csordás László

BAKOS KISS KÁROLY:

Dal

*Léptem csöndje eltörött.
Járok csak a föld fölött
Botolva.*

*Elvették a hold mögött,
Amit hoztam, s így ülök
Bomolva.*

*Már épül bennem a tél.
Szép fám rügyét s levelét
Ha veszti,*

*Csak ne fájna úgy a szél,
Míg éjanyám haját szét-
Ereszti.*

Legyen vers

(rímjáték ars poeticára)

*Legyen vers, hogy legyen minden.
Szív ne vágyjon menni innen.
Ész ne vágyjon megbomolni.
Hisz a test sem olyan holmi,
Mit levetni könnyű lenne.
(Azért van, hogy legyünk benne.)
S legyen ír, hogy így ne fájjon
A mozdulat e nyesett tájon.
Mindnek társ, hogy el ne essék,
Aki esne. Szava: tessék!
Legyen tűz, ki fázik, annak.
S ezt nevezzék, akik vannak,
Majd szabálynak:
Íratlannak.*

Cím nélkül

*Itt kínok laknak meg örömök
A szélben álmok járnak este*

*Itt végtelenek a körök
A fák tornyai zöldre festve*

*Itt esők mosnak és örök
Szálai éles dróttá hűlnek*

*Itt kínok laknak meg örömök
S az örömök kitelepülnek*

Töredékes bemutatkozás

*Apám paraszt, dérborostás.
Neki fagyot hoz a postás...
Anyám örök. Haja ében
Volt, de meglopták színében...*

Itt a Kárpát keretében...

Maradékuk én vagyok.

Népdal

*Túl a sok-sok dróthatáron
Anyám jár a kútra nyáron.
Vödrét folyton hitbe mártja,
Vak hitének fény az ára.*

*Hogy ha nem lesz fény a bére,
Nem hajolhat kút vizére.
S anyám szomjan hal a nyáron,
Túl a sok-sok dróthatáron.*

Bárkaszonett

*A madarak visszatérnek
Szájuk tele ághiánnyal
Mind egy szálíg visszaszárnyal
Ide ahol még remélnek
Víztörésben hogy az árnak
Hártyái majd kettéválnak
S nem merül a teli bárka
Éhe szomja a halálba
Fehér árnyai a vágynak
Holnap újra nekivágnak
Szemük szögén új eséllyel
Hiszik egyszer visszaszállnak
Rajzával az Ararátnak
Olajággal és kenyérrel*

Édesanyám

*Édesanyám fényport söpröget
Az udvaron (az Isten áldja meg)
Hogy letette testem szénaporba
Míg disznók elé hullt a korpa
S amint kellett visszavette
Kenyerét is velem ette
Hogy amíg a jószág szálal
Megbékítsen a halállal
Nem evilági énekével...*

*Édesanyám az udvaron
Fényport söpröget*

Vagyunk

*Vagyunk a rángó békaláb
Csak szerv a savban amputált
Csak végtagok és rugdosás
Csak teste nélkül Teste más
Szike-élnek van kitárva
Tű s a cérna kulcsra zárva
S az edzett acél fémlapok
A mindig metsző tegnapok
A mindig fájó vagdosás
Csak tátozás és csapkodás
A vesetál s az eszközök
A steril ég és földközök
Köpeny-fehér hab a szájban
Ere-tépett tag a tálban
S amputáltan darabokká
Önmagunkban is rabokká
Szervekké s nem szervezetté
Békalábbá s békatestté
Sejtjeinket is megosztva
Megmaradni így kifosztva
Hogy írni sincs erőm tovább*

Vagyunk a rángó békaláb

Kijelentő mondatok

*Hull a felleg, alja rozsdás.
A bodza most is illatos.
Jár a város. Csupa mozgás.
Sárga csík a villamos.*

A kádvíz csöndes és piros.

Vámhatár

*Amíg a belső
Vámhatár
Nem alliterál
A száj a szívvel
Nem alliterál
A szív a szájjal
Nem énekel
Az „l” az „l”-el
Addig csak drótban
Jár az áram
Amíg a belső
Vámhatár
Van*

Része még

*És része még az elgázolt kutyák
A világnak a hajhullás a rák
A megnagyobbodott szívizom
Angyaltetem a grádicson
Szinusz-csomó a bordaprés
Csak eső esik mint a kés
A bőrre ami mindig olcsó
Kicsi kézben kis koporsó
És nézed és csak nézed
A híradót a létet
Ami csak a katasztrófa
Ami volt is akasztófa
Az álmod is úgy kiszúrja szeggel
Hogy metró elé ugrik a reggel
Hogy kinyitja magát a gázcsap...
Hogy nem tart meg más csak a láz csak
E harminchat fokon is égő
E mégis mindenséget érő
Tehetatlenségi törvény...*

Méretre szabott isteni önkény

Keleti versek (részlet)

Tusrajz

*Ó jaj minden szétfolyik
Ó jaj minden megmarad
Hideg tinta lett az ég
Üres foltja lett a nap
Fűre nyirkos harmat ég
Légy a hálón fennakad
Ó jaj minden szétfolyik
Ó jaj minden megmarad*

Törékeny asszony éneke

*Gyöngé roppan, összetör.
Erős mindent elvisel.
Erős roppan, összetör.
Gyöngé hajlik, elvisel.*

Legyező

*Nyílik a zápor, a zöld legyező.
Erezés rajta a ferde eső.
Világos arcát homályba vonja,
És elfut a nyár, az unt szerető.*

November

*Lépdél az ősz, fáim rázza.
S fázom,
Mintha sárga csontom fázna.*

LŐRINCZ P. GABRIELLA:

Karcok

*Minket néz, és vigyorog az Isten.
Akármit tesz, tudja,
Hogy én hittem,
Hogy Ő az Egy,
És megmarad, mert
Talpa örök betonoszlop,
Mert minden szava vésett márvány
És kínunkon mulat:
– Általam teremtetett sok fekete bárány.*

Teremtmény

*Mikor engem művelt,
Részeg volt az Isten.
Álmában szőtte
Kínom fonalát.
Csak egy éjszakát éltem
– az elég hosszú volt
Mikor néha Felé néztem
Láttam, mámorosan
Szunyókált az Isten.
Gyűrött idegeim
Most vasaló alá teszem.
– látom, a vasalótalp sem sima.*

Bakos Kiss Károlynak

*Véred tinta
Lelkedben oldalak.
Láttam: te is
Csak papírfecnin
Érzed jól magad.*

Éjszakai vízió

*Aranyszegély.
Márvány.
Drágakő-palota.
Déli gyümölcs.
Pattogó kandalló.
Ágyunk selyem,
Párnánk puha.*

...

*Valami simogatja az
Ablaküveget...
A napfény kibontott
Hajfűrtöt ereget.*

...

*Koldus fapadló.
Kopott meszelt fal.
Szegény panelviskó.
Falat száraz kenyér.
Kihűlt cserépkályha.
Ágyunk terített pokróc.
Párnánkon olcsó, durva huzat.*

Nyugalomhiány

*Nem alszom
Bőröndbe csomagolt
Álmaimmal sétálok
A fejemben
Csak így fekve
Levegőkalitkában
Szenved a légyzümmögés*

Mozgó öntudat

*Merev tehetetlen
Buddha szobor
Feszület
Ezüst hold
A patak szeme...
Termőföld
Hegygerinc
Csigolya
Vagy combnyaktörés
Résnyire nyíló
Intenzívszoba-ajtó
Nyögő hang
....
Vajon miért is mondanám
hogy van tovább*

*Teremtő
Örökkévaló
Nyughatatlan
Körforgás a lét*

Ősz

*Mezítelen reggelek
Táncolnak be
Szobám „üvegszemén”
Valami elmúlt odakint
– tán nincs levél a fán –*

Mama

*Haja hósín
Arcán redő-millió
Láttam, Benne
Érett az élet
– Őt is megette a Halál*

Velem

*Egyetlen asztalomat
Önmagammal körülülöm.
Egyetlen tányéromból
Levesem szürcsölöm.
Aztán könyvet olvasok
Magamnak,
Ha lehet, még írok is.
S mert kéz nem fogja már kezem,
Hát sajátomat fogom
Ölemben ringatom el
Hasadt tudatom.*

Várakozás

*December.
Didergő macskakő,
Koppan rajta a cipő
És egy újabb év
Lép városom lelkére.*

*Ünnep.
Hazug, eljátszott szeretet,
Izzó könnytől gyúló
Szép négy gyertyaszál.
A város közepén óriásfenyő...*

*Lépek.
Lábam nyomán
Felnyög a sár.*

December.

Ünnep.

Sár.

Beregszász

*Magammal sétálok,
A város didereg.
Nézem, hogy ölelik
egymást a hegyek.
Lábam alatt az aszfalt
Útra kész.*

*Templomtorony nyújtózik
az égért,
valami Istent keres.
Gyomrában pár asszony
Éneke kordul.*

*Úgy hiszem, szombat este van...
Igen, talán szombat...
November.
És a drága város nem is álmos,
Csak könnyes szemében
Szétfolyik az ég.*

Ha fázom

*Legyél kacatom, rongyom,
Hogyha rámfagy az éjszaka
Magamra húzhassalak.*

Forrongó

*Izzásban lévő
Létek között
Halkan kopog az ölelésvágy*

– Látod, nyitott ajtó várja

Istentelenül

*Ott volt a bábeli toronyban,
A magát magasztaló
Vámszedő hitében,
A megkövezett
Szajha szerelmén,
A meg-nem-térő latorkereszten...
Ott volt.
Mindenütt ott volt
Az Isten.*

*És ott van az
Öngyilkos kézben,
Az áruló szájban
A hazug szerelemben,
A rákos tüdőben,
Májban,
Agyban,
Vérben,
Szemben.
Ott van.
Ott van,
Hogy nincs ott
Az Isten.*

Körmondat

*Csak körmondat
Végenincs-ima
Egyedül a gondolat
Nem rest Téged
Kérni, Uram
Mert szorít a szájkosár,
Fejekben a mondat
Körbejár, mert Te tudod,
Hogy mi vár...
Rák, vagy törés, vagy ágytál...
A párnán is ott fekszik a
Körmondat:*

Isten

Isten Isten

Isten

De szólni nincs erő, nincs.

*Szájkosár és a mondat
Újrajár:*

Isten

Isten Isten

Isten

Patmoszi jelenés

*Varjúkárogás az élet.
Fekete zeneszó.
Jézus herceg kegyelme
halvány.
Elmúlt minden.*

*Tengerpart.
Olajfolton sellőtetem.
A vak jövőbelátók
megírtak mindent.
Nostradamus Jánossal
sétál,
A beteljesedett jelenésekről
beszélnek.
A Teremtő a teremtés
koronáját vigasztalja,
vegyszeres bort isznak.*

*Felgyúl a maradék
megírott szó.
Nem lapozzák az
Élet könyvét.*

*Száznegyvennégyezer
temetés.*